

พื้นที่การเรียนรู้สำหรับผู้เรียนบนพื้นฐานพุทธธรรมด้วยความกตัญญู

A Space of Knowledge for Learners Based on Buddhist Teachings with Gratitude

อุเทน นุตรกลาง

Utan Nuchlang

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

E-mail: autannuchlang@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งนำเสนอความหมายพื้นที่การเรียนรู้ วิธีการศึกษาพื้นที่การศึกษา การจัดกิจกรรมรูปแบบเชิงรุก โดยใช้พื้นที่การเรียนรู้เป็นฐาน และสร้างนวัตกรรมคนดีที่มีความกตัญญูให้กับโรงเรียนและชุมชน และการบูรณาการหลักคิดและหลักธรรมในการสร้างการเรียนรู้โดยใช้พื้นที่เป็นฐานเพื่อสร้างคนดี มีคุณธรรม มีความกตัญญู เนื่องจากการจัดการศึกษาไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน มุ่งผลิตผลจากการจัดการศึกษาที่เปลี่ยนแปลงไปตามสภาพเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และความผูกพันไปตามกระแสโลก และยังคงอยู่ในวังวนในการสร้างการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย เพื่อให้ทันกระแสโลกที่เปลี่ยนแปลงไปทุกวินาที ผู้เรียนจึงเป็นปัจจัยของการผลิตที่สำคัญที่นำไปสู่ความสำเร็จของประเทศไทย แต่หากกระบวนการผลิตเกิดความเสียหายทำให้ผลผลิตด้านการศึกษาย่อมไม่สำเร็จตามที่คาดหวังได้ จึงต้องอาศัยพื้นที่การจัดการเรียนรู้ภายนอกห้องเรียนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จริง ฝึกจากประสบการณ์ที่พบค้นพบด้วยตนเอง โดยมีครูที่หลากหลายอาชีพเป็นผู้ช่วยในการพัฒนาบ่มเพาะ ให้เด็กได้มีทักษะในการบริหารชีวิตได้ดีขึ้น

คำสำคัญ: พื้นที่การเรียนรู้, การเรียนรู้จากการทำ, การบูรณาการหลักพุทธธรรม

ABSTRACT

This article aims to present the meaning of learning areas, study of educational areas, organizing proactive activities using learning areas as a base and creating innovations for good people who are grateful to the school and community and integrating ideas and principles to create learning using space as a base to create good, virtuous, gracious people. Thai education management from the past to the present aiming to produce results from educational management that changes according to economic, social, and cultural conditions and fluctuations with world trends and is still in the vortex of creating changes according to the times in order to keep up with world trends that change every second. Students are therefore an important production factor that will lead to the success of the nation. However, if the production process is damaged, educational products will not succeed as expected. Therefore, we must use learning management areas outside the classroom for students to actually learn. Practice from experiences discovered by yourself with teachers from various professions as assistants in developing and nurturing children to have skills in managing life better.

Keywords: A Space of Knowledge, Learning by Doing, Integration of Buddhist principles

บทนำ

Oblinger, D. G. (Ed.) (2006) กล่าวว่า พื้นที่การเรียนรู้ คือ การเรียนรู้เป็นกิจกรรมหลักของวิทยาลัยและมหาวิทยาลัย บางครั้งการเรียนรู้นั้น เกิดขึ้นในห้องเรียน (ทางการศึกษา) บางครั้งเกิดจากการติดต่อสื่อสารมีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างบุคคล (การศึกษานอกระบบ) พื้นที่ ไม่ว่าจะเป็นพื้นที่ทางกายภาพ หรือพื้นที่เสมือน อาจส่งผลต่อการเรียนรู้ เพราะสามารถชักนำคน เข้าวรรณกลุ่มกัน สามารถส่งเสริมการสำรวจ สร้างความร่วมมือ และมีการอภิปรายในประเด็นต่าง ๆ ร่วมกัน หรือสามารถนำ ข้อความที่ไม่ได้พูดถึงในห้องเรียนมาอภิปรายกันได้ เพื่อสร้างให้เกิดความต่อเนื่องในการเรียนรู้

สำนักงานอุทยานการเรียนรู้ (2558) ได้ให้ความหมายของพื้นที่การเรียนรู้ว่าเป็นพื้นที่ที่สามารถศึกษาค้นคว้าและค้นพบ โลก การเรียนรู้เกิดขึ้นผ่านการเล่น หรืออาจจะเป็นกิจกรรมเชิงศิลปะ หลักสูตร การอ่าน และการใช้สื่อ รวมถึงกิจกรรมชนิดอื่น ๆ ที่นี้ อาจพบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ไม่เป็นทางการการเรียนรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (E-Learning) การบรรยาย และการนำเสนอ ผลงาน ซึ่งจากความหมายดังกล่าว พื้นที่การเรียนรู้ไม่จำกัดเฉพาะห้องเรียนสี่เหลี่ยมเท่านั้น แต่จะเป็นการเรียนรู้ที่เป็นโลกกว้าง ที่ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านสื่อดิจิทัล และหลักสูตรที่หลากหลาย ตามความถนัดและความสนใจของตนเองได้ทุกเวลา

จิโรจน์ สุรพันธุ์ (2558) กล่าวว่า พื้นที่การเรียนรู้เป็นพื้นที่ที่สามารถภาพที่จับต้องได้ (Physical Space) และพื้นที่เสมือน (Virtual Space) โดยคำนึงถึง แสง เสียง และคุณภาพของอากาศ ส่วนพื้นที่เสมือนจะคำนึงถึงความพร้อมใช้และการเข้าถึง เทคโนโลยีดิจิทัล การเรียนรู้ที่กำลังจะเกิดขึ้นในยุคอนาคตจะเป็นการเชื่อมต่อกันระหว่างพื้นที่ทางกายภาพและพื้นที่เสมือน

Watson (2013) อธิบายว่า พื้นที่การเรียนรู้ ที่มีความยืดหยุ่นสูงในการรองรับกิจกรรมหลากหลายประเภท เป็นพื้นที่ที่สามารถจัดที่นั่งได้หลากหลายรูปแบบ เคลื่อนย้ายได้ มีอุปกรณ์อำนวยความสะดวกในการพูดคุย ระดมความคิด

กล่าวโดยสรุป พื้นที่การเรียนรู้ เป็นพื้นที่ที่ถูกออกแบบทางกายภาพอย่างเหมาะสมในด้านดีไซน์ และบรรยากาศเพื่อให้ เป็นพื้นที่สำหรับการสร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้ใช้ได้มาพบปะ สนทนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และทำกิจกรรมร่วมกัน โดยสามารถ เข้าถึงทรัพยากรดิจิทัลอย่างสร้างสรรค์ บทความเรื่อง พื้นที่การเรียนรู้สำหรับผู้เรียนบนพื้นฐานพุทธธรรมด้วยความกตัญญู “A space of knowledge for learners based on Buddhist teachings with gratitude” มุ่งศึกษาเรื่อง 1) ความหมาย พื้นที่การเรียนรู้ วิธีการศึกษาพื้นที่การศึกษาโดยใช้ห้องเรียนโลกกว้างเป็นฐานการเรียนรู้ 2) การจัดกิจกรรมรูปแบบเชิงรุก Active Learning โดยใช้พื้นที่การเรียนรู้เป็นฐาน และสร้างนวัตกรรมคนดีที่มีความกตัญญูให้กับโรงเรียนและชุมชน 3) การบูรณาการ หลักคิดและหลักธรรมในการสร้างการเรียนรู้ด้วยรูปแบบ Learning Space โดยใช้พื้นที่เป็นฐาน เพื่อสร้างคนดี มีคุณธรรม มีความกตัญญู สู้สังคม มีประเด็นที่จะศึกษาดังต่อไปนี้

ประเด็นที่ 1 เศรษฐกิจพอเพียงสามารถสร้างสุขภาวะที่ดีให้กับนักเรียนได้อย่างไร

ประเด็นรอง สุขภาวะที่ดีด้วยการสร้างเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียน ด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้ได้

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ทรงชี้แนะทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับให้ดำเนินไปในทางสายกลาง มีความพอประมาณ มีเหตุผล รวมถึง จะต้องมีการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกปัจจุบัน ทั้งนี้ต้องอาศัยความรู้ และความเข้าใจ ในการดำเนินชีวิต ด้วยความอดทน ความเพียร และมีสติปัญญา (รัตน หลวงกลาง, 2558) ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง แนวคิด หลักการ และแนวทางในการดำเนินชีวิตอย่าง พอเพียง มีความสมดุลกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รู้จักอดออม ไม่เบียดเบียน ผู้อื่น สามารถปรับตัวพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ (สุดารัตน์ กุมนุนทด, 2559); (อนุรัตน์ เสมามิ่ง, 2560)

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นหลักเศรษฐกิจที่สอดคล้องกับหลักธรรมพุทธธรรมในพระพุทธศาสนาที่นำหลักเศรษฐศาสตร์ตาม แนวพุทธ มุ่งให้มนุษย์จำกัดความอยาก นำขันติ หรือสติ มาควบคุมความต้องการของตนเองแทนการกระตุ้นตัณหา หรือความอยาก เพื่อให้เกิดการบริโภคตามความจำเป็นในการดำเนินชีวิต เนื่องจากพระพุทธศาสนาเห็นว่าความต้องการของมนุษย์นั้นไม่มี

ขีดจำกัด แต่ขณะเดียวกันทรัพยากรมีขีดจำกัด การใช้เงินความจำเป็นทรัพยากรเหล่านั้นก็จะหมด การปฏิบัติตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงจึงต้องหันมาแก้ไขที่ตนเองก่อน จำกัดความอยาก ความต้องการ ให้รู้จักพอดี ไม่บริโภคเกินความพอดี หรือตกเป็นทาสของวัตถุนั้น

การบริหารศึกษาให้มีคุณภาพตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการนั้น เป็นประเด็นที่ท้าทายของผู้บริหารสถานศึกษา ครู บุคลากร และผู้มีส่วนได้เสีย หากสถานศึกษามีความพร้อม ทั้งด้านสาธารณูปโภค ด้านงบประมาณ ทุน ผู้สนับสนุนที่แข็งแกร่ง สถานศึกษานั้นก็จะมีคุณภาพที่ดี นักเรียนมีความพร้อมในการสอบแข่งขัน ผลสัมฤทธิ์ที่ดี แต่หากสถานศึกษาที่อยู่ห่างไกล ขาดแคลนทั้งด้านสิ่งอำนวยความสะดวก อาคาร สื่อ อุปกรณ์ในการเรียน พื้นที่ของชุมชนในถิ่นทุรกันดารแล้วย่อมส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษานั้น

สุขภาวะที่ดีของนักเรียนเริ่มจากการมีอาหารที่พอเพียง การสร้างแหล่งอาหาร ถือเป็นหัวใจหลักของสถานศึกษาที่ขาดแคลน ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ สมบูรณ์ทั้งทางกาย ทางจิต ทางปัญญา และทางสังคม เชื่อมโยงกันเป็นองค์รวมอย่างสมดุล

ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หน้าที่ครู คือ 1) สอนและส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยวิธีการต่างๆ 2) ส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติและตามสมรรถนะ 3) จัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียน เรียนจากประสบการณ์จริง คิดเป็นทำเป็น 4) ปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และ บุคลิกภาพที่ดี 5) จัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อม 6) เรียนรู้ไปพร้อมผู้เรียน 7) ประเมินผู้เรียนจากพัฒนาการและพฤติกรรม (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2557)

เพราะฉะนั้น การนำหลักคำสอน ความเชื่อ ความศรัทธาของแต่ละศาสนา มาปฏิบัติในวิถีชีวิตประจำวัน เพื่อให้มีสุขภาพที่สมบูรณ์ แข็งแรง บริโภคอาหารที่ปราศจากสารเคมีตกค้างในอาหาร นำมาซึ่งสุขภาวะที่ดี ในการสร้างเสริมสุขภาพ ป้องกันและแก้ไขปัญห สุขภาพของประชาชนบนพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้เครื่องมือ 3 ส. 3 อ. 1 น. โดยนำสุขภาพดีวิถีพุทธ คือ การน้อมนำหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา มาประพฤติปฏิบัติ ใน การดำเนินชีวิตเพื่อพัฒนาภาวะสุขภาพของนักเรียนให้มีความสมบูรณ์ทั้งทางกาย ทางจิต ทางปัญญา และทางสังคมเชื่อมโยงเกื้อกูลซึ่งกันและกันเป็นองค์รวมอย่างสมดุล

ประเด็นหลักที่ 2 ความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายสามารถสร้างสุขภาวะที่ดีให้กับสถานศึกษาพอเพียงได้อย่างไร

ประเด็นรอง ความร่วมมือกับชุมชนและสถานประกอบการสร้างสุขให้กับนักเรียนด้วยกระบวนการสร้างความร่วมมือ สนับสนุน ด้านทรัพยากร ความรู้ วิทยาการ ภาควิชาความร่วมมือ เพื่อสร้างแรงผลักดัน ให้เกิดกระบวนการในการขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาแบบองค์รวม ให้เกิดความร่วมมือกับสถานศึกษา หรือ บวร วัด บ้าน โรงเรียน ชุมชน และสถานประกอบการร่วมกันในการกำหนดหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อรองรับสถานประกอบการและความต้องการของชุมชน โดยยึดหลักความพอเพียง มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันในตนเอง

ความร่วมมือการจัดการศึกษาตลอดชีวิต เป็นการปฏิบัติเพื่อกำหนดแนวทางที่ส่งเสริมบุคคลได้รับ ความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ และมีความจำเป็นที่จะต้องส่งเสริมบุคคลได้รับการศึกษาตลอดชีวิต เพื่อเรียนรู้ให้เท่าทันและพัฒนาตนเองให้ก้าวทันต่อความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคมโลก ทั้งวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี เศรษฐกิจ สังคม การเมือง และชุมชนโดยบุคคลจะได้รับการศึกษาตลอดชีวิตจากกิจกรรมที่จัดขึ้นจากการผสมผสานและเชื่อมโยงกัน ประกอบด้วย ด้านการจัดการศึกษาในระบบ ด้านการจัดการศึกษานอกระบบ และ ด้านการจัดการศึกษาตามอัธยาศัย รวมทั้งด้านการบูรณาการการจัดการศึกษาทั้ง 3 รูปแบบ ซึ่งเป็นไปตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 มาตรา 15 การจัดการศึกษามีสามรูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย มาตรา 23 การจัดการศึกษาทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษา สอดคล้องกับสมาลี สังข์ศรี (2544) ที่กล่าวว่า การจัดการศึกษาทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัยสำหรับนักเรียน เด็ก เยาวชน และประชาชนในท้องถิ่นสามารถเรียนรู้ตลอดชีวิต มุ่งพัฒนาบุคคลอย่างเต็มตามศักยภาพ จนสามารถประกอบอาชีพได้

รูปแบบความร่วมมือภาคีเครือข่ายเพื่อการบริหารจัดการให้ประสบความสำเร็จได้ เป็นรูปแบบความร่วมมือของภาคีเครือข่ายในระดับต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน ประกอบด้วย

1. หลักการ: การประสานความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย กับการจัดการศึกษา เครือข่ายภายในและเครือข่ายภายนอกสถานศึกษา ประกอบด้วย เครือข่ายครู เครือข่ายผู้ปกครอง เครือข่ายคณะกรรมการสถานศึกษา และเครือข่ายหน่วยงานต่างๆ เข้ามามีบทบาทในการร่วมวางแผน การดำเนินงาน การติดตามตรวจสอบ และการสะท้อนผล เพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษา ให้เป็นไปตามความคาดหวังของสถานศึกษา
2. วัตถุประสงค์: เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยเน้นความร่วมมือของภาคีเครือข่าย
3. โครงสร้างการดำเนินการ: ให้สถานศึกษากำหนดบทบาท โครงสร้างรูปแบบความร่วมมือ เพื่อบริหารสถานศึกษาที่ชัดเจน
4. รูปแบบความร่วมมือภาคีเครือข่าย: เพื่อการบริหารจัดการสถานศึกษา
5. คุณภาพของรูปแบบ: จากการประเมินความเป็นประโยชน์ ความเป็นไปได้ ความเหมาะสม และความถูกต้องครอบคลุม ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ พบว่า ทุกข้อคำถามได้รับ ฉันทามติ และเมื่อเทียบกับเกณฑ์พบว่า อยู่ในระดับมาก
6. ปัจจัยความสำเร็จ:
 - 6.1 ภาคีเครือข่ายทุกระดับต้องประสานความร่วมมือเป็นหนึ่งเดียวโดยมีเป้าหมายร่วมกันเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ของโรงเรียนวัดโบสถ์
 - 6.2 การกำหนดบทบาทการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายแต่ละระดับต้องมีความชัดเจนเพื่อนำไปสู่การทำความเข้าใจและการปฏิบัติตามบทบาทอย่างเหมาะสม
 - 6.3 การสร้างวัฒนธรรมการร่วมสะท้อนผลอย่างสร้างสรรค์จะนำไปสู่การพัฒนาปรับปรุงกระบวนการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ

ประเด็นที่ 3 การตอบแทนแผ่นดินรักบ้านเกิด นักเรียนสามารถเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ เพื่อนำองค์ความรู้ที่ได้รับมาปรับใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันให้แก่ครอบครัวได้อย่างไร

ประเด็นรอง การตอบแทนบุญคุณแผ่นดิน สามารถตอบแทนด้วยวิธีใดบ้าง

พลเอกเปรม นิยามไว้ว่า “การตอบแทนบุญคุณแผ่นดิน คือ การประพฤติปฏิบัติตนเป็นคนดี เป็นสถาบันที่ดี เป็นองค์กรที่ดี เป็นตัวอย่างที่ดี มุ่งกระทำแต่ความดี เพื่อประโยชน์ของแผ่นดิน”

การส่งเสริมสนับสนุนคนไทยด้วยกัน โดยทำได้ อาทิ การใช้ การบริโภค ผลิตภัณฑ์คนไทย การท่องเที่ยวในเมืองไทย เป็นการเผยแพร่เกียรติและชื่อเสียงของชาติ ช่วยให้เศรษฐกิจมั่นคงแข็งแรง การท่องเที่ยวในเมืองไทยจะทำให้มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย การอนุรักษ์ และช่วยเศรษฐกิจเช่นกัน เป็นการตอบแทนบุญคุณแผ่นดินที่พึงกระทำอย่างยิ่ง

ส่วนคนไม่ดีประกอบอาชีพไม่สุจริต ดำเนินธุรกิจผิดกฎหมาย เอาเปรียบคนอื่น ไม่หวังดีต่อประเทศชาติ แสวงหาประโยชน์ส่วนตน หวังแต่ผลตอบแทน

John F. Kenedy หลังได้รับการเลือกตั้งเป็นประธานาธิบดีสหรัฐฯ เขาได้ปราศรัยต่อประชาชนอเมริกันว่า “Ask not what your country can do for you, ask what you can do for your country” แปลเป็นไทยว่า “อย่าถามว่า ประเทศจะทำอะไรให้แก่ท่าน จงถามว่า ท่านจะทำอะไรให้แก่ประเทศได้บ้าง”

ซึ่งเป็นสุนทรพจน์ที่ไพเราะจับใจ สั้น แต่มีความหมายลึกซึ้งกว้างไกล ทำให้รู้สึกว่ คนอเมริกันเขาก็เข้าใจและรู้จักตอบแทนบุญคุณแผ่นดินเหมือนกัน”

นโยบายการส่งเสริมค่านิยม 12 ประการ คสช. ได้ปลูกฝังให้เด็กไทย ต้องมีคุณสมบัติ ดังนี้

1. รักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ซึ่งเป็นสถาบันหลักของชาติในปัจจุบัน
2. ซื่อสัตย์ เสียสละ อดทน มีอุดมการณ์ในสิ่งที่ดีงามเพื่อส่วนรวม
3. กตัญญูต่อพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครูบาอาจารย์
4. ใฝ่หาความรู้ หมั่นศึกษาเล่าเรียนทั้งทางตรงและทางอ้อม
5. รักษาวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามของไทย
6. มีศีลธรรม รักษาความสัตย์ หวังดีต่อผู้อื่น เผื่อแผ่และแบ่งปัน
7. เข้าใจ เรียนรู้การเป็นประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
8. มีระเบียบวินัย เคารพกฎหมาย เคารพผู้ใหญ่
9. มีสติ รู้คิด รู้ทำ รู้ปฏิบัติตามพระราชดำรัสฯ
10. ดำรงตนโดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามพระราชดำรัสฯ
11. เข้มแข็งทั้งร่างกายและจิตใจ ไม่ยอมแพ้ต่ออำนาจฝ่ายต่ำ เกรงกลัวต่อบาป
12. คำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวมและชาติมากกว่าประโยชน์ส่วนตน

การปลูกฝังค่านิยม 12 ประการ ให้กับนักเรียนเป็นการปลูกจิตสำนึก บ่มเพาะเมล็ดพันธุ์ที่ดี เพื่อจะได้ต้นกล้าที่สมบูรณ์ แข็งแรง ให้เป็นต้นกล้าที่จะพร้อมปลูก มีคุณสมบัติตามที่พระเจ้าอยู่หัวเป็นป้าที่สมบูรณ์ เปรียบเป็นกำลังของชาติไทยต่อไป

ประเด็นที่ 4 การสร้างสังคมแห่งความสุขสามารถสร้างด้วยวิธีใด

ประเด็นรอง การสร้างโรงเรียนให้เป็นสังคมแห่งความสุขสามารถสร้างได้ด้วยกระบวนการใด

โรงเรียนเป็นสถานศึกษาที่บ่มเพาะเยาวชนตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ โดยเน้นการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ ให้สถานศึกษาเป็นสถานศึกษา เป็นสังคมแห่งความสุข โดยใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้ สร้างวัฒนธรรมองค์กรแห่งความสุข โดย SMILE Model คือ กรอบแนวคิดหลักในการบริหารจัดการโรงเรียน ซึ่งมีองค์ประกอบ ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2550)

S – Sufficiency Economy ศาสตร์พระราชาและน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติ

M – Morality หลักคุณธรรม ค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการ

I – Immunity ภูมิคุ้มกัน ได้แก่ การสร้างภูมิรู้ ภูมิธรรม ภูมิปัญญา

L – Learning by doing, Learning Society การเรียนรู้ด้วยการลงมือทำ ทักษะอาชีพ การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้อย่างยั่งยืน

E – Environment การจัดบรรยากาศการเรียนรู้ สถานที่ วัสดุอุปกรณ์ สิ่งแวดล้อมเอื้อต่อการเรียนรู้

สมายโมเดล SMILE Model เป็นการน้อมนำศาสตร์พระราชาด้านหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติ โดยยึดหลักคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการ เพื่อปลูกฝังเยาวชนไทยให้มีพฤติกรรมตามคุณลักษณะ ประสงค์ที่ต้องการ โดยสร้างภูมิคุ้มกัน ได้แก่ การสร้างภูมิรู้ ภูมิธรรม ภูมิปัญญา ผ่านกระบวนการจัดการเรียนรู้ โดยการลงมือทำ เสริมทักษะอาชีพ การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้อย่างยั่งยืน และการจัดบรรยากาศ การเรียนรู้ สถานที่ วัสดุอุปกรณ์ สิ่งแวดล้อมเอื้อต่อการเรียนรู้ ให้ความสำคัญพลอดภัย ทั้งร่างกายและจิตใจ

ประเด็นที่ 5 PLC ชุมชน สามารถช่วยสนับสนุนทางเลือกให้กับสถานศึกษามากน้อยเพียงใด

ประเด็นรอง PLC สามารถสร้างสนับสนุนการจัดกระบวนการสอนได้มากน้อยเพียงใด

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 การที่จะพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามวัตถุประสงค์ ต้องอาศัยครูผู้สอนที่มีทักษะในการจัดการเรียนรู้มีเจตคติต่อวิชาชีพครู ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงโดยเฉพาะในยุคศตวรรษที่ 21 เป็นทักษะแห่งอนาคตใหม่ที่ครูควรมี ทักษะและคุณลักษณะที่รองรับเข้าถึงเพื่อสร้างนวัตกรรมบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ในอันที่จะพัฒนา ผู้เรียนเยาวชนในยุคใหม่ได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน สอดคล้องหลักการจัดการศึกษาตามมาตรา 22 ที่ว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ

Hord (1997) ได้ทำการสังเคราะห์รายงานการวิจัยเกี่ยวกับโรงเรียนที่มีชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ สรุปผลดีต่อครู ได้แก่ เพิ่มการกระตือรือร้นที่จะปฏิบัติให้บรรลุพันธกิจร่วมรับผิดชอบเป็นกลุ่มต่อผลสำเร็จของนักเรียน มีการค้นพบความรู้และความเชื่อใหม่ๆ ที่เกี่ยวกับวิธีการสอน เข้าใจเนื้อหาสาระที่ต้องสอนดีขึ้น รับทราบข้อมูลสารสนเทศต่างๆ ที่จำเป็นต่อวิชาชีพได้อย่างกว้างขวางและรวดเร็ว เพิ่มขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานให้สูงขึ้น มีความผูกพันที่จะสร้างการเปลี่ยนแปลงใหม่ๆ ให้เด่นชัดและยั่งยืนอย่างเป็นระบบ

ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ PLC : Professional Learning Community เป็นการร่วมกลุ่ม ครู ผู้บริหาร และนักการศึกษา ได้มาแบ่งปันแนวคิดเพื่อพัฒนาแนวทางการสอน และสร้างสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ที่เหมาะสม ที่จะช่วยให้นักเรียนทุกคนสามารถบรรลุศักยภาพสูงสุดของตนเองได้ ในระดับสถานศึกษา (School Level) คือ PLC ที่ขับเคลื่อนในบริบทสถานศึกษา หรือโรงเรียน สามารถแบ่งได้ 3 ระดับย่อย คือ

1. ระดับนักเรียน (Student Level) นักเรียนจะได้รับการส่งเสริมและร่วมมือให้เกิดการเรียนรู้ขึ้นจากครูและเพื่อนนักเรียน ให้ทำกิจกรรมเพื่อแสวงหาคำตอบที่สมเหตุสมผลสำหรับตน นักเรียนจะได้รับการพัฒนาทักษะที่สำคัญ คือ ทักษะการเรียนรู้

2. ระดับผู้ประกอบวิชาชีพ (Professional Level) ครูผู้สอนและผู้บริหารของโรงเรียนได้ใช้ฐานของ “ชุมชนแห่งวิชาชีพ” เชื่อมโยงกับการเรียนรู้ของชุมชนจึงเรียกว่า “ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ” ซึ่งเป็นกลไกสำคัญอย่างยิ่งที่ทุกคนในโรงเรียนร่วมทบทวนเรื่องนโยบาย การปฏิบัติ และกระบวนการบริหารจัดการต่างๆ ของโรงเรียนใหม่อีกครั้ง โดยยึดหลักในการปรับปรุงแก้ไขสิ่งเหล่านี้ เพื่อให้สามารถบริการด้านการเรียนรู้แก่นักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้ง เพื่อให้การปรับปรุงแก้ไขดังกล่าว นำมาสู่การสนับสนุนการปฏิบัติงานวิชาชีพของครูผู้สอน และผู้บริหารให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพสูงยิ่งขึ้น มีบรรยากาศและสภาพแวดล้อมของการทำงานที่ดีต่อกันของทุกฝ่าย

3. ระดับการเรียนรู้ของชุมชน (Learning Community Level) ครอบคลุมถึงผู้ปกครอง สมาชิกชุมชนและผู้นำชุมชน โดยบุคคลกลุ่มนี้จำเป็นต้องมีส่วนเข้ามาร่วมสร้างและผลักดันวิสัยทัศน์ของโรงเรียนให้บรรลุผลตามเป้าหมาย กล่าวคือ ผู้ปกครองนักเรียน ผู้อาวุโสในชุมชน ตลอดจนสถาบันต่าง ๆ ของชุมชนเหล่านี้ ต้องมีส่วนร่วมในการส่งเสริมเป้าหมายการเรียนรู้ของชุมชนและโรงเรียน กล่าวคือ ผู้ปกครองมีส่วนร่วมทางการศึกษาได้โดยการให้การดูแลแนะนำการเรียนรู้ที่บ้านของนักเรียน รวมทั้งให้การสนับสนุนแก่ครูและผู้บริหารสถานศึกษาในการจัดการเรียนรู้ให้แก่บุตรหลานของตน ผู้อาวุโสในชุมชนสามารถเป็นอาสาสมัครถ่ายทอดความรู้

บทสรุป

พื้นที่การเรียนรู้สำหรับผู้เรียนบนพื้นฐานพุทธธรรมด้วยความกตัญญู ประกอบด้วยสัมมาทิฐิความเห็นชอบ ประกอบด้วยธรรม มีหลักการคิดตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง เริ่มจากความพอใจในสิ่งที่ตนเองมี ใช้จ่ายเท่าที่จำเป็น สร้างโรงเรียนเป็นแหล่งเรียนรู้ ปลุกฝังให้นักเรียนได้มีสุขภาวะอนามัยที่แข็งแรง มีความร่าเริงแจ่มใส โดยให้องค์กรภาคีเครือข่ายมีส่วนร่วมกับการจัดการศึกษา ปลุกฝังให้นักเรียนได้รับการตอบแทนบุญคุณแผ่นดิน รักถิ่นบ้านเกิด บริโภคของคนไทย รักษาวัฒนธรรมไทย โดยใช้กระบวนการ PLC ครู นักเรียน ผู้บริหาร เข้ามาแลกเปลี่ยน สะท้อนความคิด เพื่อร่วมกันแก้ปัญหาในกระบวนการจัดการเรียนการสอน ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น สรุปได้ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 พื้นที่การเรียนรู้สำหรับผู้เรียนบนพื้นฐานพุทธธรรมด้วยความกตัญญู

รายการอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2550). การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ประสานงานกลางการดำเนินงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ: สำนักพัฒนากิจการนักเรียนนักศึกษาและกิจการพิเศษ.
- จิโรจน์ สุรพันธุ์. (2558). การจัดพื้นที่การเรียนรู้. วารสารวิจัยวารสาร. 59(4). 29-34.
- รัตนา หลวงกลาง. (2558). แนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สำนักงานอุทยานการเรียนรู้. (2558). คิดทันโลก ทำทายกระบวนการทัศน์ว่าด้วยอนาคตห้องสมุดและห้องสมุดในอนาคต. กรุงเทพมหานคร: สหมิตรพรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิง.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2557). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพมหานคร: ศุภสภาลาดพร้าว.

- สุดารัตน์ กุ่มขุนทด. (2559). แนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- สุมาลี สังข์ศรี. (2544). รายงานการวิจัยการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อสังคมไทยในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: องค์การค้ำครูสภา.
- อุณารัตน์ เสมามิ่ง. (2560). การบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา: โรงเรียนเซนต์ยอแซฟกาฬสินธุ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่กาฬสินธุ์ เขต 1. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- Hord, S.M. (1997). *Professional Learning Communities: Communities of Inquiry and Improvement*. Austin: Southwest Education Development Laboratory.
- Oblinger, D. G. (Ed.) (2006). *Learning spaces*. Boulder, CO: Educause. from: [http://www.educause.edu/learning spaces](http://www.educause.edu/learning_spaces). Retrieved June 15, 2013.
- Watson, L. (2013). *Better library and learning space: Project trends and ideas*. London: FACET Publishing.